

ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Κοινωνία των Πολιτών (ΚτΠ) διαδραματίζει σύνθετο και σοβαρό ρόλο σε κάθε σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία. Οι φορείς της ΚτΠ αναγνωρίζονται διεθνώς ως βασικό μέσο για την ενεργοποίηση και τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά. Έχουν καταλυτική δράση σε μια σειρά από σημαντικούς κοινωνικούς τομείς, όπως η υγεία, η παιδεία, η δικαιοσύνη, το περιβάλλον και ο πολιτισμός. Αναδεικνύουν συστημικά κενά, βελτιώνουν την πρόσβαση ευάλωτων τμημάτων της κοινωνίας σε κοινωνικά αγαθά, δίνουν φωνή σε όσους δεν έχουν διαπραγματευτική δύναμη, και αναδεικνύουν τη θεμελιώδη σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος και των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Στην Ελλάδα, η δράση της ΚτΠ, παρά τη σημαντική συνεισφορά ιστορικά, είναι σχετικά περιορισμένη σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ. Ο θεσμικός ρόλος της τυχαίνει σχετικά περιορισμένης αναγνώρισης από την πολιτεία σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Συγχρόνως, καταγράφεται σε έρευνες χαμηλή κοινωνική εμπιστοσύνη στις δράσεις των φορέων της ΚτΠ, ενώ και η συμμετοχή των πολιτών σε εθελοντικές δράσεις και πρωτοβουλίες της ΚτΠ εμφανίζεται περιορισμένη.

Το Ίδρυμα Μποδοσάκη αναγνωρίζει τη σημασία της ΚτΠ για την εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας και της ελληνικής κοινωνίας. Το Σχέδιο Δράσης για την ΚτΠ συμπληρώνει τα Σχέδια Δράσης για το Πανεπιστήμιο του 2030, τη Δημόσια Υγεία και τις Περιβαλλοντικές Προκλήσεις, καλύπτοντας τους βασικούς πυλώνες φιλανθρωπικής δράσης του Ιδρύματος. Ο σκοπός του παρόντος Σχεδίου Δράσης είναι η ουσιαστική βελτίωση της λειτουργίας της ΚτΠ και η ενίσχυση του συνεισφοράς της στην Ελλάδα, μέσω αναβάθμισης του ρυθμιστικού πλαισίου και της αυτορρύθμισης εντός της ΚτΠ.

Το Σχέδιο Δράσης, εκτός από την εισαγωγή και τη σύνοψη των προτάσεων, περιλαμβάνει πέντε κύριες ενότητες:

- Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης στην Ελλάδα·
- Βέλτιστες και χρήσιμες πρακτικές από ΕΕ και επιλεγμένες χώρες·
- Ρυθμιστικό πλαίσιο·
- Οικονομική διαχείριση·
- Αυτορρύθμιση, όροι και προϋποθέσεις καλής λειτουργίας, προτάσεις.

Ειδικότερα, με βάση υφιστάμενες έρευνες και μελέτες, το Σχέδιο Δράσης αποτυπώνει την κατάσταση της ΚτΠ στην Ελλάδα, αναδεικνύοντας δυσκολίες χαρτογράφησης της, παρουσιάζοντας βασικά στοιχεία για την έκταση της δράσης της και αναλύοντας τα δομικά χαρακτηριστικά και τις βασικές αδυναμίες της, με βασικότερη τη χαμηλή κοινωνική συμμετοχή και εμπιστοσύνη και τη χαμηλή διάδρασή της με την ευρύτερη κοινωνία. Στα κυριότερα ευρήματα της ανάλυσης περιλαμβάνεται επίσης ότι η χρηματοδότηση από θεσμικούς φορείς και ειδικά από ευρωπαϊκούς πόρους είναι υψηλότερη σε σύγκριση με άλλες ανεπτυγμένες οικονομίες.

Η διεθνής εμπειρία προσφέρει πολλά χρήσιμα παραδείγματα πρακτικών καλής λειτουργίας της ΚτΠ, σε πεδία όπως η θεσμική λειτουργία, η οικονομική διαχείριση και η κοινωνική επίδραση. Όπως αναδεικνύει το Σχέδιο Δράσης, αυτά τα παραδείγματα περιλαμβάνουν υποχρεωτικότητα της ουσιαστικής διαβούλευσης με την ΚτΠ, λειτουργία ενός κεντρικού φορέα εκπροσώπησης της ΚτΠ, στενή διάδραση μεταξύ εργαζομένων κρατικών αρχών και οργανώσεων της ΚτΠ, θέσπιση ισχυρών φορολογικών κινήτρων για τη στήριξη οργανώσεων, δημιουργία ειδικού ταμείου χρηματοδοτήσεων της ΚτΠ με μακροπρόθεσμο ορίζοντα δράσεων, εκπαίδευση για την ΚτΠ και τη συμμετοχή στα κοινά, καθώς και μηχανισμούς αξιολόγησης του έργου των οργανώσεων.

Το Σχέδιο Δράσης εξετάζει ελλείψεις στο ρυθμιστικό πλαίσιο που αφορούν τον εθελοντισμό, τις αρμοδιότητες, την ανεξαρτησία και τη λογοδοσία της εποπτικής αρχής, τον θεσμικό ρόλο της ΚτΠ, τη λειτουργία των μητρώων στα οποία καταγράφονται οι Οργανώσεις της Κοινωνίας των Πολιτών (ΟΚοιΠ), καθώς και τις ευθύνες και τα κίνητρα των μελών των διοικητικών οργάνων των οργανώσεων. Εξετάζει επίσης ελλείψεις στο φορολογικό πλαίσιο, με βασικότερες την αποσπασματικότητα, την πολυνομία και την ασάφεια που χαρακτηρίζουν τη σχετική φορολογική νομοθεσία. Επιπρόσθετα, διατυπώνει προτάσεις πολιτικής για ελάφρυνση του φορολογικού βάρους των οργανώσεων και των δωρεών, βελτίωση της λογιστικής και φορολογικής αντιμετώπισής τους, ενίσχυση της οικονομικής διαφάνειας και διευκόλυνση της παροχής δωρεών από φορολογούμενους πολίτες. Τέλος, το Σχέδιο Δράσης προβαίνει σε συστάσεις αυτορρύθμισης προς την ίδια την ΚτΠ που άπτονται των θεμάτων βιωσιμότητας, συνεργασίας και επικοινωνίας.

Οι βασικότερες προτεραιότητες για δράση του Σχεδίου είναι οι εξής:

Προς την πολιτεία: Προτάσεις για ένα αποτελεσματικό ρυθμιστικό πλαίσιο για την Κοινωνία των Πολιτών:

- θέσπιση **ανεξάρτητου φορέα** με ενισχυμένες αρμοδιότητες ως **εποπτική αρχή** για τα θέματα της ΚτΠ·
- νομοθετική/συνταγματική **αναγνώριση και κατοχύρωση του ρόλου της ΚτΠ** και θέσπιση **διαδικασιών ουσιαστικής διαβούλευσης** της πολιτείας, σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, με τους φορείς της ΚτΠ για τη χάραξη και εφαρμογή πολιτικών·
- **συγκέντρωση από τα λοιπά υπουργεία και ενίσχυση της Δημόσιας Βάσης Δεδομένων** του Υπουργείου Εσωτερικών ως της μοναδικής επίσημης κρατικής βάσης δεδομένων ΟΚοιΠ·
- αυτόματη **εγγραφή όλων των ΟΚοιΠ** που είναι πιστοποιημένες από το Πρωτοδικείο **στη Δημόσια Βάση Δεδομένων** του Υπουργείου Εσωτερικών, με αυξημένη πρόσβαση των πολιτών σε πληροφορίες της βάσης και υποχρεωτική τακτική αποστολή στοιχείων από τις οργανώσεις·
- **απάλειψη της απεριόριστης ευθύνης των μελών του ΔΣ** και ειδικότερα του προέδρου, στα πρότυπα των νομικών εταιρικών μορφών περιορισμένης ευθύνης·
- θέσπιση **τακτικών γενικών συνελεύσεων** και **εκλογή διοικητικού συμβουλίου με ελάχιστο αριθμό μελών** για τις οργανώσεις που εντάσσονται στο Ειδικό Μητρώο·
- **απλοποίηση της καταγραφής εθελοντών στο ΕΡΓΑΝΗ** όταν πρόκειται για μονοήμερες δράσεις·
- **εκπαιδευτικές δράσεις για την ενίσχυση του εθελοντισμού**, την ενεργοποίηση των μαθητών στην αντιμετώπιση των αναγκών της τοπικής κοινωνίας και τη συμμετοχή τους σε δημοκρατικές διαδικασίες·

Προτάσεις για ένα σαφές και δίκαιο οικονομικό πλαίσιο για την Κοινωνία των Πολιτών:

- **κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας** για την ΚτΠ·
- **δικαιότερη διαχείριση της φορολόγησης εισοδήματος** νομικών προσώπων και περιουσίας για τις ΟΚοιΠ·
- θέσπιση ενός **κανονιστικού πλαισίου για τις εμπορικές δραστηριότητες** των ΜΚΝΠ και **μεταφορά του ελέγχου σε κεντρικότερη υπηρεσία** της δημόσιας διοίκησης·
- **κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος** για τις ΑΜΚΕ και οριστική **κατάργηση της αυτοτελούς φορολόγησης των χρηματικών δωρεών** προς ΜΚΝΠ·
- **απαλλαγή του ΦΠΑ στις δωρεές σε είδος** και απλοποίηση των σχετικών διαδικασιών·
- **θεσμοθέτηση συγκεκριμένου πρότυπου απολογισμού** για τα ΜΚΝΠ·

Προς τους φορείς της ΚτΠ: Προτάσεις αυτορρύθμισης για μια υγιή Κοινωνία των Πολιτών:

- υιοθέτηση **εργαλείων στρατηγικού σχεδιασμού** και εύρυθμης εσωτερικής λειτουργίας·
- **ανάρτηση καταστατικών, οικονομικών και διοικητικών πληροφοριών** και ανοιχτών δεδομένων·
- σύνταξη **ετήσιου πληροφοριακού δελτίου**·
- **θέσπιση δομών εσωτερικής διακυβέρνησης** (όπως τακτική γενική συνέλευση, διοικητικό συμβούλιο, επιτροπή εσωτερικού ελέγχου)·
- **ανάπτυξη συλλογικών οργάνων εκπροσώπησης** σε τομεακό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο·
- **ανάπτυξη κοινών αρχών, στόχων και προτύπων**·
- ίδρυση **παρατηρητηρίου της Κοινωνίας των Πολιτών**.

